మొతకే నెల

తన తాత ముత్తాతలకి కితంనుంచీ పెరుగుతావొచ్చిన పరువూ, పెతిష్టా పచ్చికుండలాగా బద్దలై పోయినయ్. కలలో కూడా అనుకోని అభాసు జరిగింది. ఇక ముందేం జరుగుతుందోననేది ఏదీ గుర్తుకు రావటంలేదు. కనకనే, లోకపు బండినడక ఆగిపోయినట్టయింది. కడుపు చెరువై పోయింది. ముడతలడిన దవళ్ళమీదగా జారేకన్నీళ్ళను తుడుచుకోవాలనే ఓపికూడా లేనట్టు—గుండెలు చదికిలబడి పోయినయ్.

ఈ సందెచీకట్లో జరిగిందంతా నిజంగానే జరిగిందా, లేకపోతే కలా అనికూడా తర్కించుకున్నాడు. అంతనుమానం ఎందుకొచ్చిందంటే—ఆ పొద్దుగుంకేయేల తోటనుంచి వచ్చేటప్పుడుకూడా తన గుండెల్లో సంతోసం గంతులేసింది. తనపక్కనే నడిశే చిట్టి వుశారూ, దాని తల్లో బంతిపూల సొగసూ, సన్నగాలికి రెపరెలాడతాండదాని పరికిణీ తీరూ, గిత్తలప మువ్వలసందడీ; పడమటి కొండసాటుకి పోతుండ నూరయ్యతండి పచ్చని జనప చేలమీద జల్లిన కుంకపు రంగూ — అన్నీ తనగుండెల్లో రాగాలు తీస్తాండట్టే వుంది.

అందుకనే పొలిమేర పోరంబోకలో పేడేసుకొస్తాండ సుబ్బి "రంగయ్యదొరగోరియ్యాలకొత్తల్లుడికి మల్లే కులుకుతుండారే" అంది. సుబ్బి ఎంతో ఏపుగా పెరిగిన గిత్తలాగా, నల్లరేగడిమట్టిలాగా నిగనిగలాడతా వుంటది. దానిమాటే ఎకశెకాలుగా కవ్విత్తంది. సుబ్బి శెమత్కారానికి సమాదానం శెప్పగలశూరు డీవూళ్ళో లేడు. కాని, తనుమాత్రం భలే జబాబు యిశిరాడు! మీసంమీద శెయ్యేశి, "నీమొగుడే ననుకున్నావా యేంటే — కొత్తల్లుడులాగుండేదీ? మనం యెప్పుడూ కొత్తల్లుళ్ళమే"ననేశాడు. సుబ్బి కిలకిలా నవ్వింది. అది నవ్వినప్పుడు దాని పళ్ళు— మబ్బులో మెరుపు మెరిశినట్టుంటయ్. "మనవ ల్నెత్తుకున్నా — మాటకారితనం పోలేదే!" అంది సుబ్బి. తను "మాటలే కాదేవ్—యింకా వుంది మన బిస......రంగయ్యంటే యీకాలపు పిదప మడిశనుకున్నావా యేంటి?!" అని వాత బెట్టాడు. "అబ్బబ్బో! శానాదాకుండదే-యవారం!!" అనుకుంటా యెల్లిపోయింది సుబ్బి. తనుగిత్త ల్నదిలిచ్చాడు—ముందుకి.

అంతగాక — తన కష్టుడుదాకా యేందిగులేడిశిందీ? కనుచూపుమేరలో సంతోసం దప్ప యిశారమే లేదయ్యె. ఆ మద్దినేల గారెలొండుతా, తన యింటిది అంది కూడానూ—"ఈ పంటలతో అప్పులు తీరిశేశారుగా—వొచ్చేసాలునుంచీ నిలవేగందా—మనకేంలోటూ!......చిట్టి పెద్దదయ్యేదాకా కానీ కరుచు లేదయ్యె. కొత్తల్లుడంత ముచ్చటపడి అడిగినందుకు— పెద్దపండక్కి, గడేరం కొనిపెట్టలేమా— ముట్టే!...ఒకొందెక్కడన్నా దెచ్చి, కొనిపెడతామని చెప్పిరండీ"అని. ఈ రెండో కూతురు పెళ్ళికే శానా కర్చయింది; 'యిపుడీ గడియారం కర్చొకటా' అనుకున్నాడు గాని-యింటిదానిమాటలే నెబద్ది అనిపిచ్చినయ్.

నాలుగుజోళ్ళ గారెలు తినెల్లి, అల్లుడితో "ఒకొందపెట్టిగడియారం కొనిత్తాంలే-లేచి త్తానం చెయ్యబ్బాయ్" అన్నాడు. అందాకా, ముకం కంపగడ్డకి 'మల్లే పెట్టుకు పడుకున్న మడిశి, ఆమాటనేతలికి ఏనుగంత బలంతో లేశి, తుండుగుడ్డ కట్టుకుని, పందిట్లో కెల్లాడు. అలిగి కూచున్న అల్లుడెల్లి, ఎత్తుపీటమీద కూచ్చుని, మంగలాడితో నూనె రాయించుకుని, నలుగు పెట్టించుకుంటాంటే — అప్పుడుదాకా మునముసలాడిన చిన్నకూతురు ముకం ఎట్టా ఎలిగింది! కిటికీలోంచి తొంగిసూశి, ఎంత సంబరాలు పడతా లోపలికి తుర్రుమంది!! అప్పుడు తనగుండె లెంత తేలిక పడినయ్! ఆ వుశారులో అరుగెక్కి, చూర్లో పుగాకు పట్టాతీసి, నాలుగుపాయలుచుట్టి బొడ్లో దోపుకుని—అడక్కుండానే మంగలాడికి రొండు తునకలు పారేశాడు.

అప్పుడేగా — చిట్టి పసుపూ, కుంకం కలిపిన నీళ్లు తెచ్చి అల్లుడు నెత్తిమీద బోశిందీ! పాపం-ఆ కుర్రాడు తన పులేసం చూసుకుని — కాసంత ముకం చేసుకుంటే — చిట్టీ బుడ్డాడూ లిల్లాయి పదాలు పాడతా గంతు లేశారు. "బావ పెద్దపులేసం యేశాడే" అని చిట్టీ; "కొత్తోడినా, యింకా పసుపూకుంకం కావాలా?" అని బుడ్డాడూ ఒకటే గోల. అల్లుడేమో "నన్ను నీళ్ళోసుకు రానియ్యండి-మీ పెళ్ళి జేస్తాను" అని గద్దించినకొంది-పిల్లల సరసాలెక్కువయినయ్. ఆళ్ళ ముచ్చట్లు జూస్తాంటే తన పెళ్ళినాడు-బామ్మర్దుల మీద తను జల్లిన గులాం పొట్టాలూ, మరదళ్ళని పట్టుకుని బలవంతంగా రాశిన మశీ, సున్నబొట్లూ గుర్తుకొచ్చినయ్.

ఆ సంతోసంతోనే అడుక్కొవచ్చిన మాలదాసరికి చేటెడు కొత్తొడ్లు పెట్టించాడు, చిట్టితో. అంత కుశాలుగా వుండబట్టే చావిట్లో గిత్తల్నిప్పి నాగలి గడుతున్న పాలేరుకి రూపాయిడబ్బులిచ్చి "కోడిపందేలకెల్రా" అని పంపిచ్చాడు. బుడ్డాడుకూడా, "కోడిపందేలదగ్గిర కెల్తా, పావలా యివ్వంటే" అంటే అద్దరూపాయ్ బిళ్లిచ్చి పంపిచ్చాడు. తనే నాగలిగట్టుకుని తోటకి తోలుకెలాడు.

అపుడన్నా ఆ రామలచ్చ్మలకి యింత గతి పడతందని యీసమెత్తుకూడా అనుకోలేదు...తన గిత్తలెంత దీటుగా వుండేయి! ఏడుజానల పొడుగూ, ఆరుజాన లెత్తూ, నాలుగుజానల యెడల్పూ, పిడికిడెత్తున కండా, రొండు పిడికిళ్ళకి మించి మోపరాలూ; గిన్నెకొమ్ములూ; దోరబట్టలూ— అంతా కవలల్లాగా, నిండుగా వుండేయి. ఊళ్ళోవోళ్ళంతా "రంగయ్యగారి గిత్తలు-దేవుడి నందుల్రా" అనేవోళ్ళు. రొండూ కలిసికట్టుగా ఆ అర్రు లొంచటం, ఆ తలలూపటం—జమిందారుల అల్లుళ్ళ నడకలాగా వుండేది. రొండూ తన అత్తారరణం యిచ్చిన కపిలావుకు మనవల్ళు; అప్పా చెల్లెళ్ళ బిడ్డలు. రొంటికీ మద్దన కారూ, కొర్రున్నర తేడావున్నా—ఏది రాముడో, ఏది లచ్మడో బైటాళ్ళు చెప్పుకో లేక భోల్తా యేశేవారు. తనకూడా ఏది ఎలపదో, ఏది దాపటిదో మరుపొచ్చేది. అటు దిటూ, యిటు దటూ కట్టబోయే సరికి-అయి కాడికింద కాశేయి కాదు. అప్పడాటి

శ్రీ పోలవరపు శ్రీహరిరావు

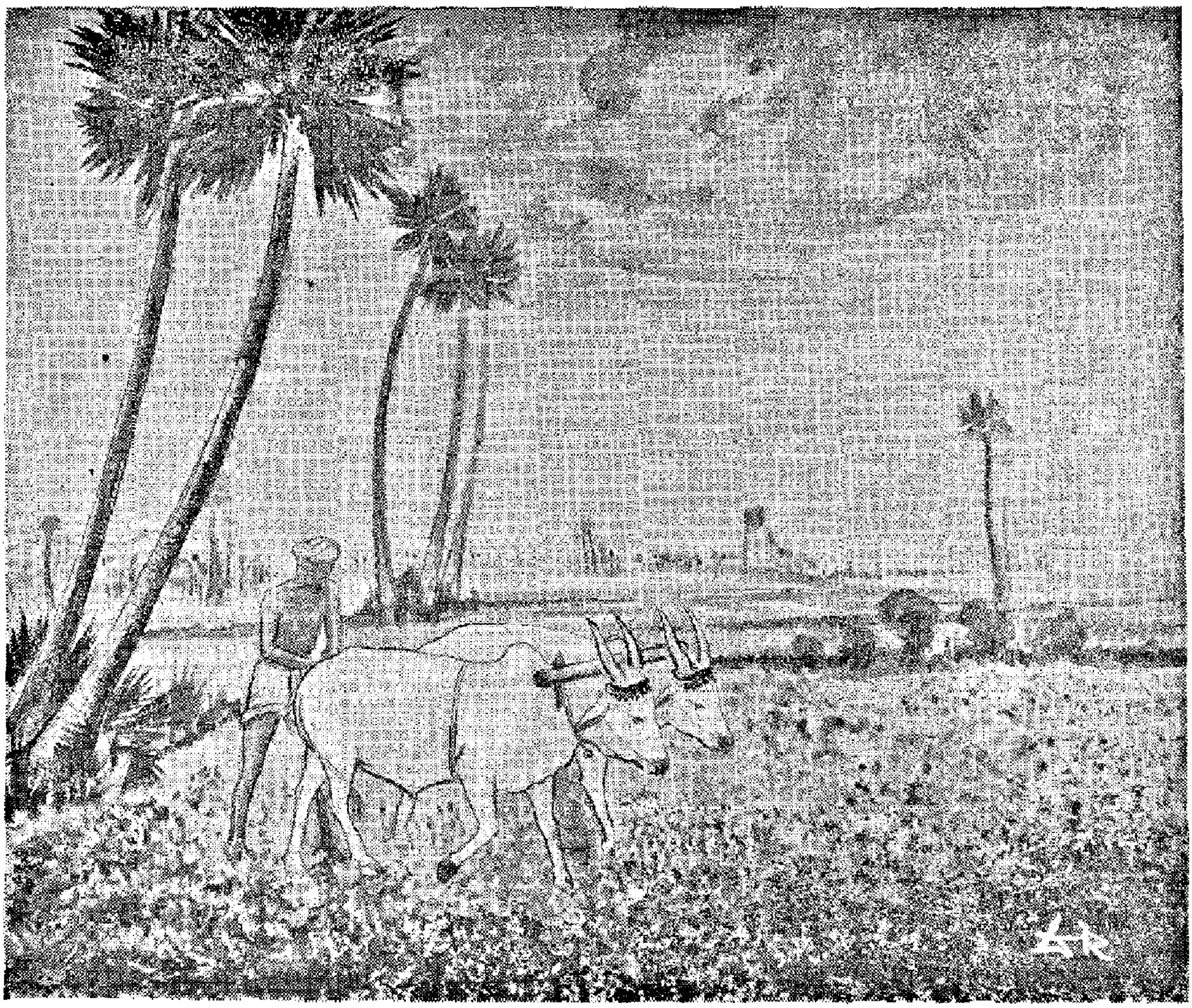

పగ్గాలు వొదిత్తే, ఆటంతటయ్యే మారి, కాడికింద కాసుకు నేయి

అంత బుద్ధిగలయ్ గనకనే బుడ్డోడు బండిముందు నుంచుని పోలు జూపించినా— ఆటంతటయ్యే వొచ్చి బండెత్తుకోబోయేయి. ఆకరికి ఆడపిల్లలు గొమ్ములుచ్చు కాడిచ్చినా—బుస్సుమన్న పాపాన పోలేదు అందుకనే, తనూ పెద్దకొడుకు భీముడూ యింటికాడ లేకపోయినా చిట్టెమ్మే గిత్తల్నిప్పి, చెర్లో నీళ్ళెట్టుకొచ్చి కట్టేశేది.

ఆటికి మాటలాట్ట మొక్కటే రాదు గాని—మడుసులకున్నంత ఊహావుండేది తెలింట్లో వాళ్ళ ఆలోశనల్ని పసిగట్టి నట్టుగా నడుసుకు నేయి రొండోకొడుకు పచ్చిపోయినపుడు, తమతోపాటు అయ్యా పచ్చి మంచినీళ్ళన్నా పుచ్చుకోలేదు, కళ్ళమ్మట నీళ్ళు గారుస్తా, యీగల్నన్నా తోలుకోకండా అవజానే నుంచుండయ్.

అంత బుద్ధిగలయ్ గనకనే ఆ ముద్దినేల, నాగలిగట్టె తోటకి తోలుకెలతా — నడి బజార్లో దొమ్మరి గెడాట నూత్తా నుంచుంటే—ఆటంతటయి చెరువు మొంగని నీళ్ళుదాగి, గట్టెక్కి, చెట్టు నీడని నుంచున్నయ్. తనేమో దొమ్మరిసాని గెడెక్కటం సూత్తున్నాడు. దాం తస్సాదియ్యా—ఎంత గుండె నిబ్బరమో, ఆ ఆడదానికి— నేలమీద ఆనకుండా, మొగాడు నడుంకి కట్టుకున్న పదిబార్ల గెడకర్రా సులు సూత్రంగా యెక్కేశింది! ఆ పైనెక్కి ఎన్ని పల్టీలు జేసింది!! పక్కన నుంచుని ఒకడు డోలు ధళే బజాయిచ్చాడు. అందరూ చప్పట్లుకొట్టారు గెడమీదెక్కిన దొమ్మరసాని—ఝుయ్యిన కిందకి దూకింది. తన గుండెలు అదిరిపోయినయ్ అది గెడమీంచి జారిపడిపోతాంది గావల్నుకుని "అరెరెరే!" అని అరిశాడు కూడా. ఆ మొగాళ్ళిద్దరూ పెద్ద దుప్పటి సుడ్డని, చెరో యేపునా బట్టుకుంటే—దాంట్లోకి దూకిందా ఆడది. పడిందల్లా లేశి నవ్వుతా దణ్ణాలు పెట్టిందందరికీ. దాని దయిర్యానికి మెచ్చుకోని, తను—ఆ మొగాడితో "ఆ జోలేపశెట్లు కనిపించే, నాలుగు దూలాల పెంకుటింటికెల్లి—నే జెప్పానని జెప్పి, కుంచెడు డొద్దు దెచ్చుకోరా" అని చెప్పేశాడు ఇక — నాగలిగుర్తు కొచ్చి చూత్తే, గిత్తలు చెట్టుకింద నుంచుని నెమరేత్తున్నయ్.

తను చకచకా యెల్లి ఆటిని డొంకకి మలిపాడు ఆ రామలచ్చుమ్మిల్ని తలచుకుంటే—అయి జేసిన పెతీ పని, పుప్పుడే, తన కళ్ళముందు మళ్లీ జరుగుతాందెట్టే వుంటంది. ఇయ్యాల మట్టుకి యియ్యాల డొంకంతెల్లాంటే ఏం జరిగిందిక్! డొంకకి రొండు పక్కలా వున్న తోటల్లో మామిడిపూతా, జిడిమామిడి కాయల దోర రంగూ తవనీ, రామలచ్చుల దీటునీ జూశి మెచ్చుకుంటా డ్డబుగున్నయ్. తను ములు

మెతకనేల

గ్రత్తో రెండు జీడిమామిడికాయలు రాల్చి, ఏరి, నోట్లో యేసుకుని, సప్పరించి, రసం మింగి, పిప్పి వూశేశాడు. 'అంతం దంగా వుండే పళ్ళు, యింత వసగా వుంటయ్యేటో' అనిపిచ్చింది ఈలోపల గిత్తలు ఖడేరావ్ గా నిలిశిపోయినయ్. తను అదిలించినా కదల్లేదు ముట్టె యెనక్కి దిప్పి "మాకేమీ పెట్టవేం" అన్నట్టు జూశినయ్ పిల్లలు మారాం జేశినట్టు "ఊఁ — —" అన్నయ్.

తన కాటి మాటలెలుసు గనక — డొంక పక్కన కోరడిమీద పెరిగిన గడ్డి కాస్త పీకి, రెంటికీ పెట్టాడు. అయినమ్లా తోట్లోకి నడిశినయ్. అక్కడ కోసేరిప్పి, పగ్గం పన్ని, దున్నటాని కమిర్చి, యెనక్కెల్లి, మేడిబట్టి అదిలించేసరికి — పొద్దుట దున్ని వొదిలిన కొండ్రలోకి దిగి, కొత్త చాలుకు తిరిగినయ్. ఆ గిత్తలతో ఎంతపని జేసినా శేశినట్టే వుండేదికాదు. మడిశి మనుసులోని మాటలన్నీ గాయించినట్టు, పగ్గపు సైగలకే కొండ్ర కలిపేయ్.

ఈయేడు సంకురాత్రికి ముందలే పప్పు నూరిపిళ్ళుముగిం చెయ్యాలనే పట్టుదలతో భీమయ్య యీతోట దున్నటం అపిచ్చాడు మరి—పండక్కి ముందే మాసూళ్ళైపోతేగాని, అత్తారింటికెల్లి పదిరోజులుంటాకి యీలుండ దనుకున్నాడు గావల్ను—పిచ్చి సన్నాశి! కోతలు కాంగానే పెరటి దొడ్లో గుంటలు వూడసాలిసొచ్చిందిగాని—లేక పోతే కిసిమిస్ పండక్కి యీ తోట దున్నాలిశింది. ఇరవైరోజు లాలిశ్శమయ్యే సరికి, యీ బుసక నేలా గిడసబారింది చాలు లోతుగా బడితేనేగాని పదును కొచ్చేటట్టు కనబడలేదు

ఎడంచేత్తో మేడి అదింపట్టి "ఊఁ" అని ఎడ్డ వదిలిచ్చాడు. గిత్తలు అ్రరులాంచి బలంగా పట్టి లాగినయ్. చాలు బాగా, పాతికపై చిల్ల లోతుగా, పరపరా తెగు తాంది. ముక్కుకు సూటిగా, యేలెడు వొంకన్నా లేకండా అద్దరికి ఎల్లింది. ఇక నాలుగు చాళ్ళతో యీ కొండ్ర కలిశిపో తంది గనక కొత్త కొండ్ర యేత్తేనేగాని ఎడ్లు తిరిగే యీలుండదు. గిత్తలు ముందు కోరడి మీద ముందు కాళ్ళేశేట్టు ఎగదోలి, దాపడిదాని పగ్గం లాగి, వొలపడదాన్ని "అహోఁయ్ అహోఁ హోఁయ్" అని అదిలిచ్చాడు అది కోరడి అంచునే తిరిగి, నాలుగు బారలు నడిశే తలికి; మళ్లీ దాపడిదాని పగ్గం లాగి, వొలపడదాన్ని అదిలిచ్చాగు అది కొత్త కొండ్రకి తిరిగింది. దాపడదాని పగ్గం వొదిలేశి, "భో భో .. అహోఁయ్" అని రెంటినీ అదిలించి మేడి అదింపట్టాడు. కొత్తకొండ్ర కిందటి దాని కంటే బాగా తెగుతాంది. నాగలిదుంప,

"డూ డూ బసవన్నా!"

చి: ఏ. వి. యస్. ఆర్. జోస్యులు

పెద్ద కాలవలో పడవనుక్కొని లాగా వస్తోంది.

దానికి దగ్గరగా—కొండ్ర సగబడి రాళ్లో తలికి, నాగలిదుంప గతుక్కున యేడి కోలకంటా విగడిపోయింది. ఛన్—మెదక నేల!! మేడి అందకుండా భూమిదగ్గర కల్లి పోయి నట్టయింది. గిత్తలు అగ్రగలాంచి, అంత పెద్దూ లాగిపారెయ్యాలనే పట్టు బట్టినయ్. తనే, అంతవస్తైందుకని "హాం హాం...హాం హాం" మని అపాడు. ముల్లుగర్ర మొదల్లో, దుంపమీదటిన మొండు చెక్కని పక్కకి పెట్టి, మేడిని బలంగా పట్టి, నాగలంతా ఎత్తి పక్కని బెట్టాడు. ఈ నేల కొంత్త బలువూ, సులువూ కూడా వోపలేదని, మేడి అలాగ్గా పట్టి–గిత్తల్నిదిలిచ్చాడు. మళ్లీ కొండ్ర కలిపాడు.

పొద్దింకా బారెడుందనగా చిట్టొచ్చింది. చేబుట్టనిండా బంతిపూలు కోసుకుని, "సంపెంగపూలు కోసియ్యవంటే నాన్నా?" అని అడిగింది. "ఎల్లేటప్పుడు కోసిత్తాగానీ, దొరువుదగ్గర కూచో చిట్టీ" అని తను చెప్పాడు. కాని, అది ఎల్లకుండా నాగలెంబడే నడుస్తా— "మల్లయ్యగారి తోట్లోకి మల్లే, మన తోట్లో మామిడిచెట్టు లేవేం నాన్నా" అని అడిగింది తను— "ముసలయ్యయిపోతే అప్పుడప్పుడూ కొట్టేశాం మనతోట్లో చెట్లు...మళ్లీ కాలం బాగుంటే వచ్చే యేడు అంటు పెట్టియ్యాలి!" అని చెప్పాడు.

చిట్టి నోరెప్పుడూ ఏదో ఒకటి అడుగుతా వుండాలిసిందే. అదేమిటీ, యిదేమిటీ అని దుంపతెంపుతుంది. "ఇప్పుడింటుట్లో ఏం జల్లుతారే?" అని అడిగింది. "గొడ్డకీయేడు జనుమన్నా జల్లలేదు. ఉలవ కొడన్నా వుంటేగాని గొడ్డు చితక్కుండా వుండవు...కనుంపండగల్లాక ఉలవలే జల్లాలి" అని తను చెప్పాడు...కొండ్ర కలిశాక ఎద్దువిప్పి, రాములమ్మత్తిన్ని దొరువులో నీళ్లెట్టుకు రమ్మని చిట్టికి పురమాయించి, తను నాగలికి కోటేసేశాడు. గిత్తలు నీరు దాగొచ్చి, కాడికింద కొశినయ్. వాటికి కాడితాస్కట్టి, పడమటి కొరడిమీద గరికుంటే అటునోలి—తను సంపెంగ చెట్టు కాడి కెళ్లాడు.

దాన్ని తన పెళ్ళప్పు డెప్పుడో అంటు తెచ్చి నాటాడు తన బాబు... ఈ చుట్టు పక్కలూళ్లలో యింకెక్కడా సంపెంగ చెట్టు లేదు. ఇదైనా రోజుకు రొండో మూడో పూలు యిచ్చుతుంది. అయితే మాత్రమేం, పైరగాలి కొటివాసన పూళ్ళోక్కూడా పోతుంది. అంత సువాసనగల పూలు గనకనే ఆ చెట్టుకాడ నాగుబాముల పుట్టవుంది. అందుకనే యెవరూ ఆ చెట్టు పాయలకి యెల్లరు. తనకు మాత్రం నదురూ బెదురూ లేదు. నాలుగయిదు దపాలు ఆ నల్లతామా, తెల్లతామా కనపడినయ్ గాని—అటిని మూడగానే తను తలగుడ్డతీసి, రొండు చేతుల్తో యెత్తి "నాగుమయ్యలూ, మీ బిడ్డలం—రచ్చించాలి...చయిత్ర, సయితిక్కి మీ పుట్టలో పాలోత్తాం" అని దణ్ణం పెట్టేవాడు, అయి—గరొచ్చన బసే మూరయ్య తండికి—పడగలిప్పి దణ్ణాలు పెట్టి, సల్లగా కలుగుల్లోకి యెల్లిపోయేయి. అందుకనే తన కంత బక్తి—అయింతే.

ఆకుల్లో రంగు కలిశిపోయుంటే సంపెంగ పూలు కనుక్కోటం మా చెడ్డకష్టం. అయినా తన కలవాటే గనక యెరూ నాలుగు పూలు కోశాడు...ఇంకొ రేపటికిచ్చే పూలు నాలుక్కనిపించినయ్. రెండు పండక్కి కూతుళ్ళిద్దరూ పెట్టుకుంటార్లే రేపు కోసుకెళ్ళాం అని అటే నోదిలేశాడు...అటేనింకెవరు కోస్తారు?!

తనింట్లో వాళ్ళింకా ఏమకాల్లో పెద్ద పండగ జేసుకుంటారూ? కొత్త గుడ్డ మైనాక—పూలూ, పండగలూ ఎవరి క్కావాలి—ఏడుపులూ, మొత్తుకోళ్లూ తప్తే!? అప్పుడుదాకా అంతా ఎంతో కులాసాగా వుండగా—అంతట్లోనే యింత అభాసు జరగటం తలుసుకుంటే గుండె చెరువై పోతోంది...బొద్దుకాణంచి ఏడుపు తోంది దిగులు... వొళ్ళంతా వణికి పోతాంటే తనని తానే మాసుకున్నాడు.

తనకి సొక్కాయేసుకునే అలవాటే లేదు. వల్లెవాటు పంచి సగం సగం తడిశి పోయింది—తన కళ్ళమ్మట కారే నీళ్ళు గావల్ను. అసలే సంకురాత్రి చలి; నెత్తి మీద రాయాకుల్నించి మంచుబిందువులు పడుతుండాయ్. పక్కంటే పాగిపోతాంది పొలిమేర కాలవమీంచి చలిగాలొత్తాంది. పెవాహోనికి అందుల్లగిలి గావల్ను. కళ్ళు గలగల్లాడ తన్నయ్. అద్దరినుండి తుమ్మల బీట్లో గుడ్డగూబ లరుత్తోంనయ్. ఇటు పొలాలమీద నక్కలరొడ. చుట్టూ బయ్యంకరంగా వుంది...ఇలకోళ్లూ, కీసురాళ్లూ తెరిపిలేకండా కూస్తోంనయ్. పాముదుల్లో గావల్ను—అప్పుడే కొంతమంది బజనముటా మేలుకొలుపాటలు పాడుకెట్టారు.

తనెంత వొంటిగావుండా సగం రేయి

మెతకనేల

రక్తంగా వుండేది చేతిలో కర్ర. చలికి చేతులు కొంకర్లుపోయి గావాల్ను — ఆ కర్ర జారి కింద బడిపోయింది. దాన్నందుకుని గట్టిగా పుచ్చుకుని, రాయిచెట్టు మీద ఆనుక్కూర్చున్నాడు. గుండెల్లో బాధ గారతాండట్టుగా వుంది... ఏం జెయ్యాల్లో తోసటంలేదు... ఎంతసేపూ — సందకాడ జరిగిన అభాసుపంగతే గుండెల్లో కెలుకేత్తాంది. జరిగినియ్యన్నీ తన కళ్ళముందు సినిమాబొమ్మలకిమల్లే జరిగిపోతాండట్టు అవుతాంది.... మాశేపు — నిజంగా యీ అభాసంతా జరిగిందా, లేకపోతే కలగంటున్నానా అనుకున్నాడు... ఇప్పుడే చలీ; పొలిమేరదగ్గర బుయ్యారమూ, మినుకు మినుకుమనే సుక్కలూ; యీ రాయిచెట్టు కింద తను ఒంట్రిగా కూకోటమూ — యియ్యన్నీ జరిగిన యిసేసాలు, కల్లోగాదని అనిపిచ్చింది.

జరిగినియ్యన్నీ అబద్దమయితే — తనిట్టా యిల్లిడిసి, ఒంట్రిగా, యిక్కడెందు కుంటాడూ! జరిగిన అభాసుకు యింతెల్లాపోదీ, గొల్లుమని యేడుత్తాంటే, గుండెల్లో యెవళ్ళో చెయ్యెట్టి దేవినట్టుయి, కడితిలో బడబెలికలాగా అయిపోయి, నడిబజార్లో మానబంగమయినట్టనిపిచ్చి — ఆ వజాన చేతి కర్రబుచ్చుకుని, చెప్పలన్నా తొడుక్కోకుండా, కాళ్ళు వడిశినట్లూ వొచ్చేశాడు గందా—తనూ!!

తనేం పాపంజేశాడని యింత జరిగింది? యేనాడూ ఒకళ్ళ సున్నపాకుతొడింకన్నా తను ఆశపడలేదే! పరాయాళ్ళ గడ్డిపరకన్నా తన కంటుకుంటే 'యిసం' అనుకునేవాడే! తన కున్నదాంట్లోది ఒకళ్ళకింత బెట్టాలేగాని — ఒకళ్ళకి చెయిజాపి యెరగడే... మరి, ఆ బగమంతు డెందుకిట్టా తన నభాసుజేశాడూ!? ఏ సుక్కలూ తెల్లించకుండా దిగచ్చలేదే తను! అఖరికి— గమిడెగెటి యీనిపచ్చుకున్నా, యింటి దానితో—గంగానమ్మతల్లికి—చద్ది పోశేణం బెట్టేన్నారే!

తనది యీసొంత్తు దోసం లేకపోయినా— ఆ శంకరయ్యకెందు కింత కచ్చ? తనొకరి జోలికీ, సొంటికీ పోయేవాడు కాడుగందా; పూళ్ళో ఎవరే గొడవలుపడ్డా, తను జోక్యం పుచ్చుకునేవాడు కాడు గందా; అయినా, ఆ మటావోళ్లు తనమీద యింత పాపబ్బుండి తోలాల్సిన జరుగూ రేమొచ్చింది? తను ఎదర మాటాడాడా అంటే — తను ఏ మాటా యిశేసాల్లోనూ ఏలుబెట్టి యెరగడయ్యె!!

అమాటే తను శంకరయ్య నడిగాడు కూడాను. అడిగితే, ఆయన "అందుకనే నోయ్... గోడమీదపిల్లి వాటంగావుండేవాళ్ళంటే నాకు మంట" అన్నాడు — మూకం అమడం తాగి నాడికిమల్లే పెట్టి. ఆయన శెప్పిందేమిటో తనకి తెలిసేపవలేదు. శంకరయ్యంటే పదుపుకున్నోడూ; పెద్దమాటోడేనూ గనక, అనేక తికమక లెట్టేమాటలొచ్చును గాని — యీదిబళ్ళో సంతకం బెట్టటం మాత్రమే అబ్బిన తనకేం దెల్సా!!

ఇదవమంటే పాము కోపం, శరవమంటే కప్పకోపం గనకా;—తన మన్ను తను పిసుక్కుని, తన బతుకు తను బతికోలిగాని, ఒకరితో కలుపులాట తన కెందుకనీ; — తను ఏ మటాలోనూ జేరలేదు. దాని శిగదరగా—అదీ తప్పేనా? ... తప్పే నన్నట్టు మాట్టాడా వేమిటి శంకరయ్య? తను ఏ మటాలోనూ జేరకుండా, తన నాదాన తను బదుకుతుండందుకేనా — యింతటి అభాసుపాలుజేశిండిని?

వుత్తిపున్నెనికే యింత అన్నెయమా? తనేమన్నా తెచ్చుకున్నాడా, తిన్నాడా— ఆ జోగయ్యదగ్గర? ఏమీ యెరగడు. మొనమూను యెంకటపతి, పెద్దకొడుకు సత్తెంపెళ్ళికి—ఆ జోగయ్యదగ్గర రొండొందలప్పజేశి నోటు రాశాడు. అది చెల్లగట్టలేక మల్లీ మాశేళ్ళకి — కుంటపొలం కుదవబెట్టాడు. ఆ కుదవ దత్తావేజుమీదగావల్ను తను సంతకం జేశాడు—అందుకా, యింత పాపం!

అప్పుదెచ్చుకున్న యెంకటపతిమామ్మ, తీరచకుండా పత్రెమాత్రం — పెళ్ళిజేసుకున్న సత్తిగాడు తీరసాద్దూ? ... పైగా పొలమూ, పుట్టా మొనేరు పిల్లలపేరూ, పెళ్ళాంపేరూ బెట్టి కొల్లారజాపొడంట— నా మోకి రొదవంటా, రొదవ!!......

మా ఖాతాదార్లకు, శ్రేయోభిలాషులకు, మా హృదయపూర్వకమైన సంక్రాంతి అభివందనములు సంతోషముతో అందజేయుచున్నాము!

ఫోటో మార్కు పరిమళ వక్కపొడి

మంచి వాసనలతో తయారుచేసినది.

చాలా శ్రేష్ఠమైనది.

16 తులములు గల ప్యాకెట్లులోను ఒక మణుగు గల టిన్నులు లూజుగను చాలా అనుకూలమైన ధరలతో F. O. R. మదరాసు డెలివరికి సప్లయి చేయగలము. పర్లాకిమిడి, రాజమండ్రి, విజయనగరం, విశాఖపట్నం, అనకాపల్లి యింకా అనేకమైన చోట్లలో చాలా ప్రసిద్ధి కెందినది. ఇంకా వక్కలు అనేకమైన రకములు చాలా సరసమైనధరలకు పంపగలము.

A. సుబ్రాయలు శెట్టి & సన్స్

132, ఆదియప్ప నాయక్ వీధి, జి. టి. మద్రాసు.

టెలిగ్రామ్: "SUPERIOR" టెలిఫోన్: 4764.

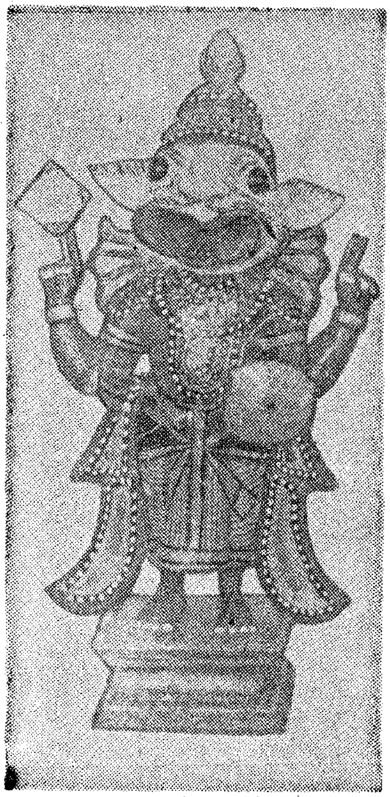

అయితే; ఆడు కాళ్ళారజాపితే—మద్దిన తన మీద అమ్ముజ్జేసి, అభాసుపాలుజెయ్యడమేంబసబూ అంట?

తనేమో, మామ బాకీవుంది నిజంగందా అనే దీమాతో సంతకం బెడితే — అది ఆమీపత్తిరం అంటారేంటీ! తనతో ఆయాల జోగయ్యిట్టాగని శెప్ప నేలేదు. సొచ్చి సంతకంగందా అనుకున్నాడు తను...... అంతేగాని, ఆమీవుంటానికి తనకేం జరుసురూ?...ఒకేల ఆమీపత్తరమయితేమట్టుకు అప్లైశ్శో తెచ్చుకుతిన్నందుకు—తనమీద వొసూళ్లేసుకోమని ఆ జడిజీగోరుమాత్రం ఎట్టా నాయం జెప్పాడూ? ఇదేం నాయం—అన్నేయంగానీ?

ఆ జోగయ్యగాడొచ్చినా, నాలుగూ జాడించేవాడు తను. ఆడిపత్తరం యీ శంకరయ్య ఆడ్డరేయించుకున్నాడంట — అందుకని మాటమాత్తరమన్నా శెప్పకండా, శెయ్యకండా— జబుతువోరంటట్టుకురావటమా? తోటికొరైతునని, ఒక్కసారన్నా, యిదీ సంగతని, కబురన్నా ఎడితే యేంబోయిందీతంది? నన్నేదో తలగొట్టి, ములవేద్దామనే శంకరయ్యిట్టా అమీనాతోకూడా వొచ్చాడు... పెద్దపండగేల—అల్లుడింట్లోవుండగా — నన్నింత అభాసు చెయటానికి, జేసిన తప్పేం జచ్చిందో—బొత్తిగా తెలివిడి కావటం లేదు.

తెలుసుకుంటే ఎందుకన్నా మంచిదని ఎన్నిసార్లడిగినా — "మరేంటనుకున్నావ్ రంగయ్యా!...శంకరయ్యంటే మాట లేననుకున్నావ్ గా! హూఁ...... అందుకేగా, నా పార్టీలో జేరమని ఎన్నిసార్లు కబురంపినా జేరలేదూ?" అని రెొక్కాయించాడు —శంకరయ్య. తను "నా కేముటా లెందుకండీ... నేను మీ ఎదిరి ముటాలోకూడా శేరలేదుగా...... నేనే దోసమూ ఎరగనే" అని కలకబేరుకి మనవి శేసుకున్నట్టు చెప్పాడు.

శంకరయ్య: "ఏమీ యెరగవేం? రెండాపుల దూడలాగా యింతకాలమూ తలాయించావుగాని — మొన్న పంచాయితీ బోర్డు ఎలెక్షన్లలో చేతు లెవరికత్తావో నాకు తెలవదనుకున్నావా? అంతమంది జనంలో నువ్వు గుర్తుండవు లెమ్మనుకునేగా —చిన్నపార్టీవాళ్ళకి చెయ్యెత్తిందీ? ఇంకేం వాళ్ళెట్టా అడ్డుపడతారో చూస్తాను." అని మీసాలు దువ్వాడు...తను "మా బజార్లో పెద్దతలకాయ గనక, రాజియ్యకే చెయ్యెత్తాను...అదీ తప్పే నా?" అన్నాడు. శంకరయ్య "తప్పా, తప్పన్నరా? నా ఎదిరి పార్టీకి ఓటిచ్చినవాళ్ళంతా నాకు విరోధులే.........ఒక్కొక్కళ్ళనీ శంకరగిరి మాన్యాలు పట్టించకపోతే నాపేరు శంకరయ్యే కాదు" అని రంకె వేశాడు.

ఛా...తనకేమిటీ, యిరోదాలేమిటి? ఒక గట్టు తగదా, పుట్ట తగాదా, వోరసుల్తగాదా, ఏమీ లేదయ్యే! అన్నేయంగా, తనని ఏమీ యిశారించకుండానే, జడిజీగారు యిట్టా అమీనా నెందుకు పంపారో అంతకంటే అంతుపట్టలేదు. అందుకే, అమీనానడిగితే—"మీకు తెలవక పోవటమేమిటండోయ్......ఈ సమన్లు చూడండి — మూడుసార్లు తిరగ్గొడితే, మీ తలుపు కంటిచ్చి వొచ్చినట్టు సర్టిఫికెట్ చూడండి" అని నాలుగైదు కాయితాలు సూపిచ్చాడు. "అయ్యో రామా, నేనే సమనూ ఎరగనే—నాదగ్గర కెవరొచ్చారో పెమాణం చెయ్యమనండి" అన్నాడు తను. శంకరయ్యపక్కనున్న మునసబు "నువ్వు సమన్లు తీసుకోనని బుకాయిస్తేనే — నేనా సర్టిఫికెట్ రాశింది" అని కిసుక్కునవ్వాడు. "రామ, రామ, యింత అబద్దాలా మునసబుగారూ? పిల్లలు గలోణ్ణి, నే నేనాడూ ఏ సమన్లూ సూడలేదే" అని తను లబలబా మొత్తుకుంటే—"ఈ నాటకాల కేం లెండి—ముందు గిత్తల్ని ప్పించండి అమీనాగారూ" అని శంకరయ్య గదిమాడు.

లేనిబాకీని వొసూలు జేసేందుకు—యింతమందీ కుమ్మక్కయి, పాపాని కొడిగట్టినప్పుడు తనేం జెయ్యగలడు? దొడ్లో పుట్టి పెరిగి, తన యెవసాయానికేగాక—బాడిగతోలికూడా సంపాయించిపెడతాండగిత్తల్ని జబుతుజేత్తే తను గతేంగాను? "మా పేణాలకంటే యెక్కువైన రామలచ్మల్ని వొదిలిపెట్టండి—రెండు రోజులు గడువిత్తే — తలన్నా తాకట్టుబెట్టి తెచ్చి మీ డబ్బు గడతాను" అని ఎంత బతిమాలినా యిన్నారా? ఆఖనాన, నాలుగొందలపై చిల్లా కక్కమన్నారు. కొత్తొడ్లలోయి తిండికీ, జీతాలకీ రెండు పుట్టటి పెట్టుకుని—మిగిల్నియ్యమ్మి చిన్నపిల్ల పెళ్ళికి జేసిన అప్పు తీర్చానయ్యే. ఉన్నగింజలన్నీ అమ్మితే నేగాని యీ అన్నేయపు బాకీ తీరదయ్యే. పోనీ, నలుగుర్లోనూ నగుబాటు కాకుండా, అప్పో సప్పో జేసి తెచ్చి కడదామంటే — బోగిపండగనా డెవరప్పు పెడతారూ? అందుకే కనుంపండగల్లేదాకా ఆగితే, డికిలీబాకీ యావత్తూ, అచ్చర సుద్దిగా తెచ్చికడతానని ఎంత ఏడుకున్నా —శంక[illegible] పట్టు వదల్లేదు.

[illegible] యీ గుంపు శింపులు వడతాం[illegible] జియ్యగారి అల్లుడొచ్చి రెండెల పలకి తీశికెళ్లాడు...అతనెంబడి పక్క బజారులోకెత్తే రాజియ్య, పాతికమంది సాము

(45-వ పేజీ చూడండి)

★ మెతకనేల ★

(29-వ పేజీ తరువాయి)

గరిడీలాళ్ళతో సహా కనపడి — "రంగయ్యన్నా-యింకా కూత్తావేమే?-ఎదురు తిరిగి శంకరంగాణ్ణి రొండుతుకు-అమీ నాని గంటెయ్...నువ్వు ఊ అంటే మేమూ, మాపార్టీ ఒచ్చి బరిలో దిగుతాంగా — కానియ్" అని ఊళకోలిపాడు..."ధూత్తెరి ...ఆళ్ళన్నేయం జేత్తన్నారని — నేనూ పాపం గట్టుకోనా? ఈ పీటముళ్ళయెవారం నాకెందుకులే రాజియ్యన్నా! నాకోసం మీరంతా యేష్టపడమాకండి బాబూ" అని జెప్పి తిరిగొచ్చాడు, సావిట్లోకి.

రాజియ్యల్లు డెంటరెయ్లీన పాపానికి గావల్న-శంకరయ్య మరీ నుప్పదొక్కిన కోతికి మల్లే ఎగిరాడు; తనే గిత్తల్నాడదీశ బైటి కదిలించాడు. కొడుకులకంటే యెక్కువగా పెంచుకుని, ఆటిఆధారంతో బదుకు గడుపుకుంటూండ నాకు — రామలచ్మల్ని అన్నేయంగా తోలుకెల్తాండందుకు, శంకరయ్యని నరికినా పాపం లేదనిపిచ్చింది ... అయినా నా గుండెల్లో మంట మింగేశాను ... ఏనాడూ ఒకళ్ళొచ్చి మంచినీళ్ళకన్నా జాపని చేతుల్తో శంకరయ్య చేతులూ, కాళ్ళూ పట్టుకుని "రొణ్ణాల్లాగి, రచ్చించ"మని మొత్తుకున్నాను. అయినా ఆడి గుండెలు మెత్తబడలేదు. ఆడు మడిశి కాదనిపిచ్చింది. యింటిది "అంతపరువుగా, దరమరాజుకు మల్లే బదికిన ఆయన, నీ కాళ్లు పట్టుకున్నా కనికారం లేకపోయిందా? రొండు రోజుల్లో, నీకెగ్గొట్టి, పారొదిలిపోతామా!? మీ కడుపున బుడతాం, మా బిడ్డల్నొదలండిబాబూ" అని మొత్తుకుంటూ గిత్తల కడ్డం ఎల్లింది.

శంకరయ్యెంబటొచ్చిన గుంపంతా యికయికా నవ్వేరు...ఎవడో "ఇక బజార్న పడతేయ్" అని కూశాడు. తన రగతం ఉడికిపోయింది. "నువ్వింట్లో తగులడక యిట్టా ఎందుకు జచ్చావేబోడీ" అని యింటిదాన్ని మెడబట్టి గెంటాను...పాపం—అది దొడ్డి గమిడిమీద పడిపోయింది. ఇంతట్లో రామలచ్మల్ని చకచకా తోలుకుపోవాలని శంకరయ్యే కర్రతో బాదుతున్నాడు. రామలచ్మలు మోరలెగబట్టి — తనవేపు తిరిగినయ్; అడుగు ముందుక్కదల్లేదు. శంకరయ్య పెద్ద పాలేరు బాణాకర్రతో రామున్ని దూదేకినట్టు బాదాడు. లచ్మడు అపాలేరు మీదకి దూకింది ... ఆళ్ళు వొస్తాదులంతా కర్రలెత్తి దాన్ని మట్టిమీద కొట్టి బైటికి తోలారుగాని—లేకపోతే ఆ పాలేరు జచ్చేవాడే...ఆ రాచ్చసుల దెబ్బలకి రామలచ్మలు రగతమోడ్చినయ్. "నువ్వెండి కూడా, మమ్మల్నిట్టా జేశావా?" అన్నట్టు జాస్తా యెల్లిపోయినయ్. శంకరయ్యమటా అంతా తననీ; తన యింటిదాన్నీ; తన వొంశాన్నే లేవిడీ గొట్టినట్టు-కేరింతాలతో గిత్తల్ని తోలుకెల్లిపోతే—తను ఏమీ చెయ్యలేని ఎదవై సదికిలబడ్డాడు.

పొద్దూకేదాకా కలకలలాడతాండే యిల్లు, జాంసేపుట్లో ఏడుపుల్తో నిండిపోయింది. ఆకరి కల్లుడుగూడా మొకంమీద గుడ్డేసుకూర్కున్నాడు. మూకేపుటికి రాజియ్యల్లు డొచ్చి "ఇప్పుడే తాలూకాకి తోలుకెల్లి—రేపొద్దున్నే ఏలం పెడతారంటే, నీ గిత్తల్ని" అని చెప్పిపోయాడు. దాంతో తన నడుం యిరిగిపోయింది. నవనాడులూ కుంగిపోయినయ్. ఇక తనేంజేసినా తన బిడ్డల్లాంటి గిత్తలు తిరిగిరాకుండా చేత్తు లేశాడు శంకరయ్య. అంతకంటే గోరంగా-తన వొంశం పరువూ, పెతిష్టా నడిబజార్లో మానబంగం జేశాడిట్టా.

ఇంటిది తన మంచే, తన్ని కూలదోసిందనీ; మేనమామన్నమ్మ సంతకం బెట్టి కొంపకే చిచ్చుబెట్టాననీ; — తన వంశాన్నే శాపనార్థాలు సాగిచ్చింది. దానిమనసులో ఎట్టా కుంపటి రాజుతాందో తెలుసుకోకండా, యిందాకే తొందరపడి, పడదోశిన తను—యింకా ఏ మొకంతో దాని మొకం చూడాలి? ఇంట్లో ఏడుపులూ, శంకరయ్య మటా కూతలూ, రామలచ్మల రగతమూ, అవమానంతో కుంగిపోయిన గుండెలతో తనకి అంపశెయ్యమీద కూచ్చున్నట్టయింది.

ఎంత ఒదిగొదిగి, సత్తెపెమాణకంగా బదికినా—యింత అభాసు జగిరింది గందా — యింకా తనంటోళ్ళుండి సంసారానికేం పెయోజనం అనిపిచ్చింది. అంత పరువుగా బదికిన తను, డికిలీలూ, జబుతులూ, ఏలాలపాలై — యింకా నలుగుర్లోనూ తలెత్తుకు ఎట్టా తిరుగుతాడు? అందుకే పేణంమీద అసయ్యమేశింది, ఆవజాన చేతికర్ర బుచ్చుకుని—కాళ్ళు నడిశినట్టుగా నడిశి యీ పొలిమేర కాలవగట్టుమీద, రాయిచెట్టుకింద కూలబడ్డాడు. ఇక జరగాలిశిం లేమిటా అనుకున్నాడు.

అత్తారింటికొణ్ణుంచి భీమయ్య తిరిగొచ్చి రామలచ్మల పోక దెలిత్తే ఎంత కుమిలిపోతాడు! ఆ డసలే కోపదారిమడిశి. శంకరయ్యతో ఏంతగూ రేగుతుంటాడో ఇక తన కుటుంబం బజార్నబడి నానా ఫీభత్సా అయిపోతంది గాని—బదికి బట్ట గట్టేట్టు లేదు. అందుకనే తను ముక్కు మూసుకు గంగలో దిగితే అదంతా కూడట మున్నా తప్పుతుంది...

చుట్టూ జూశాడు. రేగుజొక్కు పొడిశి పైకెక్కింది. అల్లంతదూరంలో కాంతయ్యగారి కుప్పనూర్పిడి సాగిచ్చారు. కొందరు పాలేళ్ళు చలిమంట లేసుకుంటండారు. చలిముసురెక్కువయింది. తనకేమీ తోసటంలేదు. గుండెల్లో పూశపోదర గమ్మకున్నట్టు గజిబిజిగా వుంది.

ఎవరో పూరేపునుంచి రొండు లాంతర్లు బుచ్చుకుని అటే వొత్తన్నారు. తన్ని జూశి ఏమనుకుంటారోనని తను లేచి, కొట్టు సాటుకెల్లబోయాడు. సరిగ్గా టేటరీలైటు తన కళ్ళల్లో బొడిశినట్టయింది. కళ్ళు చిరతలారినయ్. ఎంబడే "అదుగో మామయ్య" అనే అరుపూ; "నాన్నా — నాన్నా అని చిట్టిపిలుపూ యినిపిచ్చినయ్. తను యిచిత్రంగా, నిలువుగాళ్ళబడి సుంచున్నాడు. ఇంటెల్లపాదీ-పాలేరు కూడా — తన్నే తుక్కుంటూ గావళ్ళొచ్చేశారు. బుడ్డాడు ఉరకత్తుకొచ్చి కాళ్ళకి చుట్టేసుకున్నాడు.

"నా కంటం నరికిపారేశిరెల్లండి" అంది యింటిది. "కాపాలంటే మా సొంత గిత్తల్ని కపీపాటికి తోలిపెడతాలే మామయ్యా" అన్నాడల్లుడు. "పెద్దోరు మీరే యింతిదయితే—అందరూ ఎంత బేజారైపోతారో సూడండి దొరా!" అన్నాడు పాలేరు. "మమ్మల్నందర్నీ ఏ గంగలోనో తోసిపొండి" అంది చిన్న కూతురు. "మేమేం తప్పు జేశామని —మా మీదలిగొచ్చావు నాన్నా" అని చిట్టినడుం వాటేసుకునేసరికి — రంగయ్య గావురుమని, చిన్నబిడ్డల్నిద్దర్నీ యెత్తుకున్నాడు. దూరాన కోడిపుంజు ఖంగున కూశింది.

బుడ్డోడు—"రానాన్నా'' అన్నాడు... అకే సొరంలో రంగయ్య 'పదమన్న'ట్టు యినిపిచ్చింది.

★

కుష్ఠు ★ బొల్లి

తగ్గిరా మేహమచ్చలు, సెగ, సవాయి వ్యాధులకు, గ్యారంటి చికిత్స, క్యాటలాగు ఉచితం. జి. వి. రెడ్డి అండ్ కో., (రిజిష్టర్డు) "భాస్కరాశ్రమము" గోపాలపురం, తూ. గోదావరి.